

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Νικηφόρος Βρεττάκος: *Ειρήνη*

(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 63-64)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Κύρια γνωρίσματα της ποίησης του Νικηφόρου Βρεττάκου είναι ο ανθρωπισμός και η επιθυμία του για κοινωνική δικαιοσύνη και ειρήνη ¹. Διακρίνονται τα παραπάνω χαρακτηριστικά στο ποίημα *Ειρήνη*;
2. Τι οραματίζεται ο ποιητής σύμφωνα με το ποίημα αυτό;
3. Η φύση αποτελεί πηγή αισιοδοξίας για την ποίηση του Βρεττάκου. Πώς φαίνεται αυτό μέσα από το ποίημα;
4. Το ποίημα *Ειρήνη* στην πρώτη και τρίτη έκδοσή του είχε τον τίτλο *Ευδαιμονία*². Πώς συνδέονται μεταξύ τους, κατά τη γνώμη σας, οι δύο τίτλοι;
5. Έχει, κατά τη γνώμη σας, κοινωνικό προσανατολισμό το συγκεκριμένο ποίημα; Σε ποιους στίχους εκφράζεται ³;

¹ Καρβέλης Τ., *Η νεότερη ποίηση - Θεωρία και πράξη*, εκδ. Κώδικας, Αθήνα 1983, σ.137.

² Πρώτη έκδοση στη συλλογή *Το βάθος του κόσμου* (1961), δεύτερη έκδοση στην *Οδοιπορία* (1972) και τρίτη έκδοση στα *Ποιήματα* (1981). Βλ. σχετικά Κακούρου - Χρόνη Γ., "Η ποιητική του Νικηφόρου Βρεττάκου από την ποίησή του στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση", *Αφιέρωμα της Π.Ε.Φ. στο Νικηφόρο Βρεττάκο*, σσ. 18-19 και 55. Το ποίημα *Ευδαιμονία* διαφέρει σε κάποια σημεία από το *Ειρήνη*: "Σήμερα η κίνηση όλου του κόσμου είναι ένας φλοίσβος. / Παρατήθηκε η θάλασσα να γυρεύει / κι οι ευκάλυπτοι δε θέλουνε τίποτα. / Οι εφημερίδες δεν έγραψαν για τον πόλεμο τίποτα. / Κι ο αιθέρας απάνω μου, διάφανος λάμπει δίχως περίσκεψη. / Η ψυχή μου, ψηλότερα, φέρεται επί των υδάτων του σύμπαντος".

³ Βλ. Καρβέλης Τ., ό.π., σ. 137.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. “Προσφεύγοντας σ’ ένα ύφος απέριττο ή ακόμα και ατημέλητο, σ’ ένα λεκτικό απλό αλλά ευκρινές, ο Βρεττάκος προτείνει εκπληκτικά τις λυρικές εικόνες του δομώντας τες με γλωσσικά υλικά που τα αντλεί από τον καθημερινό λόγο”⁴:
Να επαληθεύσετε την άποψη αυτή μέσα από το ποίημα *Ειρήνη*.
2. Ποια είναι η λειτουργία των εικόνων στο ποίημα αυτό⁵;
3. Στο ποίημα επαναλαμβάνεται η λέξη “*Σήμερα*”. Σε τι αποβλέπει ο ποιητής με αυτή την επανάληψη;
4. Ποιες λέξεις του ποιήματος έχουν συμβολική σημασία;
5. Το ποίημα διακρίνεται από μια ταυτόχρονη αίσθηση κίνησης και ακινησίας⁶. Ποιες λέξεις του ποιήματος δημιουργούν αυτή την εντύπωση;
6. Στο ποίημα πλεονάζουν τα ρήματα με αρνητική σημασία (*παραιτήθηκε, δε θέλωνε, δεν έγραψαν*). Ποιο τόνο προσδίδουν στο κείμενο;
7. Σε ποιο χρόνο βρίσκονται τα ρήματα και γιατί;

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής, περιγράφοντας την κατάσταση της ειρήνης, αναφέρεται στη θάλασσα, τους ευκάλυπτους και τον ουρανό;
2. Τι είναι η *ειρήνη*, σύμφωνα με το ποίημα;
3. Πώς αντιλαμβάνεστε το νόημα του στίχου “*Ο ουρανός διαυγής, κυματίζει το χρώμα του / δίχως περίσκεψη*”;
4. Αν έλειπε ο τίτλος θα μπορούσατε να αντιληφθείτε ότι το θέμα του ποιήματος είναι η ειρήνη; Αιτιολογήστε την άποψή σας.
5. Σε τι διαφέρει ο τελευταίος στίχος από τους προηγούμενους και ποιο είναι το νόημά του⁷;

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

⁴ Άποψη του Βιτσέντζο Ρότολο που αντλήθηκε από το βιβλίο του Καρβέλη, ό.π., σ. 138.

⁵ Βλ. σχετικά Μηλιώνης Ν., “Η εικαστική μυθοπλασία στην ποίηση του Νικηφόρου Βρεττάκου”, *Φώτα και Φωτισμοί του Νικηφόρου Βρεττάκου, Τετράδια Ευθύνης* 33, σσ. 115-122 και Καρατζάς Δ., “Η λειτουργία της εικόνας στην ποίηση (Νικ. Βρεττάκου, *Ειρήνη*, Κ.Ν.Α. Γ’ λυκείου, σ. 63)”, *Φιλολογική* 13-14 (1985), σσ. 12-14.

⁶ Πρβλ. τους στίχους 1-4 του ποιήματος του Γ. Σεφέρη *Ο βασιλιάς της Ασίνης*.

Γ. Ρίτσος: *Ειρήνη*

*Ο πατέρας που γυρνάει τ' απόβραδο μ' ένα φαρδύ χαμόγελο στα μάτια
μ' ένα ζεμπίλι στα χέρια του γεμάτο φρούτα
κ' οι σταγόνες του ιδρώτα στο μέτωπό του
είναι όπως οι σταγόνες του σταμινού που παγώνει το νερό στο παράθυρο,
είναι η ειρήνη.*

*Όταν οι ουλές απ' τις λαβωματιές κλείνουν στο πρόσωπο του κόσμου
και μες στους λάκκους πούσκαψαν οι οβίδες φυτεύουμε δέντρα
και στις καρδιές πούκαψε η πυρκαϊά δένει τα πρώτα της
μουμπούκια η ελπίδα
κ' οι νεκροί μπορούν να γείρουν στο πλευρό τους και να κοιμηθούν δίχως παράπονο
ξέροντας πως δεν πήγε το αίμα τους του κάκου,
είναι η ειρήνη.*

(απόσπασμα)

Ποια σημασία έχει η ειρήνη για το Γ. Ρίτσο; Βρίσκετε κοινά στοιχεία με το ποίημα *Ειρήνη* του Νικ. Βρεττάκου;

Ν. Βρεττάκος: *Ειρήνη είναι όταν*

*Ειρήνη, λοιπόν,
είναι ό,τι συνέλαβα μες απ' την έκφραση
και μες απ' την κίνηση της ζωής. Και Ειρήνη
είναι κάτι βαθύτερο απ' αυτό που εννοούμε
όταν δεν γίνεται κάποτε πόλεμος.*

*Ειρήνη είναι όταν τ' ανθρώπου η ψυχή
γίνεται έξω στο σύμπαν ήλιος. Κι ο ήλιος
ψυχή μες στον άνθρωπο.*

(απόσπασμα από το έργο *Δύο άνθρωποι μιλούν
για την ειρήνη του κόσμου*)

Τι σημαίνει “ειρήνη” για τον ποιητή σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα; Υπάρχουν κοινά στοιχεία με το εξεταζόμενο ποίημα *Ειρήνη*;

⁷ Ο στίχος θυμίζει εκκλησιαστικό κείμενο και φανερώνει τη θρησκευτικότητα του ποιητή.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Ποιες εικόνες επιλέγει ο ποιητής για να μεταφέρει την ατμόσφαιρα της ειρήνης που επικρατεί γύρω του; Πετυχαίνει το σκοπό του;
2. Ποια είναι η ψυχική διάθεση του ποιητή και με ποιους εκφραστικούς τρόπους υποβάλλεται;
3. Το ποίημα, αν και έχει ως θέμα του την ειρήνη, αναφέρεται μόνο στον πόλεμο. Πώς το εξηγείτε;